

NAŘÍZENÍ O ODLESŇOVÁNÍ: NOVÉ POVINNOSTI PRO PODNIKY A ZÁSADNÍ VÝZVA PRO GLOBÁLNÍ OBCHOD

Evropská unie v loňském roce schválila nové nařízení, které má pomoci v boji s globálním odlesňováním. Nařízení se zaměřuje na posílení ochrany životního prostředí a pro dosažení tohoto cíle zavádí zásadní změny pro podniky obchodující na unijním trhu. Nové povinnosti se však dotknou nejen evropských hráčů, ale nepřímo i zahraničních podniků, které s nimi obchodují, čímž budou mít významný dopad na mezinárodní obchod a globální dodavatelské řetězce.

CÍLE NAŘÍZENÍ A RELEVANTNÍ KOMODITY

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1115 o dodávání na trh Unie a vývozu z Unie některých komodit a produktů spojených s odlesňováním a znehodnocováním lesů a o zrušení nařízení (EU) č. 995/2010, bylo přijato dne 31. května 2023 (dále jen "**Nařízení**"). Jako hlavní cíl Nařízení vytyčila EU přispění ke snížení celosvětového odlesňování a umenšení příspěvku EU k emisím skleníkových plynů a úbytku biodiverzity.

Za tímto účelem Nařízení stanovuje pro povinné subjekty nové povinnosti týkající se obchodu s relevantními komoditami na unijním trhu. Mezi tyto komodity patří **skot, kakao, káva, palma olejná, kaučuk, sója a dřevo**. Povinnosti se však vztahují nejen na tyto komodity, ale také na relevantní produkty uvedené v příloze I Nařízení, které obsahují tyto komodity, byly jimi krmeny nebo byly vyrobeny za jejich použití. Je tak zřejmé, že Nařízení bude mít významné dopady na unijní trh, jelikož se dotýká širokého spektra produktů denní potřeby jako jsou masné výrobky, čokolády, pneumatiky, dřevěné výrobky či knihy. Evropská komise dále plánuje, že se seznam komodit v budoucnu rozroste.

Původně mělo Nařízení vstoupit v účinnost pro velké a střední podniky¹ již 30. prosince 2024, ale po vlně výzev ze strany globálních partnerů, členských států a veřejnosti byl navržen roční odklad. Pro velké a střední podniky tak Nařízení nejpozději vstoupí v účinnost dne 30. prosince 2025 a pro mikropodniky a malé podniky poté 30. června 2026. Odklad byl zčásti způsoben nedostatečnou připraveností podniků na nová pravidla, která mohou vyžadovat komplexní přizpůsobení – od zavedení nových procesů pro sledování původu surovin po revizi dodavatelských smluv. Je tak žádoucí, aby podniky čas navíc využily naplno a s přípravou nepolevovaly.

Nařízení je součástí dlouhodobé strategie EU zaměřené na udržitelný rozvoj a snížení negativních dopadů podnikatelské činnosti členských států na životní prostředí a společnost (známé pod zkratkou ESG). V posledních letech EU přijala řadu legislativních aktů, které mají pomoci k naplnění stanovených cílů. Za zmínku zde stojí například směrnice CS3D², která se týká odpovědnosti společností za dodavatelský řetězec s předpokládanou účinností v roce 2027, nebo směrnice

Klíčové body

- Nařízení se týká skotu, kakaa, kávy, palmy olejné, kaučuku, sóji, dřeva a produktů z nich.
- Řada nových povinností pro podniky, zejména provedení tzv. náležité péče.
- Cílem podniků bude prokázat, že jejich produkty nezpůsobily odlesňování, včetně nutného due diligence dodavatelského řetězce.
- Za porušení nařízení budou hrozit vysoké sankce.

¹ Nařízení klasifikuje podniky dle velikosti podle článku 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU ze dne 26. června 2013 o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků, o změně směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES a o zrušení směrnic Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS.

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1760 ze dne 13. června 2024 o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti a o změně směrnice (EU) 2019/1937 a nařízení (EU) 2023/2859.

CSRD³ o nefinančním reportingu, která pro určité společnosti stanovuje povinnost vypracovat zprávu o udržitelnosti již za rok 2024. Některé členské státy EU (Německo⁴, Francie⁵ či Nizozemsko⁶) již povinnosti týkající se ESG v různém rozsahu stanovují. Také v České republice je již v současnosti v souvislosti s veřejnými zakázkami stanoven právní rámec, který vyžaduje, aby zadavatelé při svých nákupních rozhodnutích zohledňovali principy udržitelnosti.⁷

POVINNÉ SUBJEKTY

Nařízení se dotkne velkého množství českých podniků působících, zejména v dřevozpracujícím a potravinářském průmyslu, povinnosti se ale nevyhnou ani např. nakladatelství či výrobcům obuvi. Nařízení rozlišuje dva typy povinných subjektů: (i) **hospodářský subjekt** a (ii) **obchodník**. **Hospodářským subjektem** je takový podnik, který relevantní komodity a produkty poprvé na unijní trh **doveze, či je naopak vyveze**. Zároveň se sem řadí subjekty, které na evropském trhu upraví produkt tak, že dojde ke změně jeho kódu dle tabulky v příloze I Nařízení. **Obchodníkem** je ten, kdo se **podílí na dodavatelském řetězci, ale není hospodářským subjektem**, což bude typicky zahrnovat distributory či koncové prodejce. Na rozsah povinností dle Nařízení má dále vliv velikost povinného subjektu, Obchodníci, kteří nejsou malými nebo středními podniky, budou mít obdobné povinnosti jako hospodářské subjekty. Naopak pro malé a střední obchodníky se uplatní zjednodušené povinnosti.

POVINNOSTI STANOVENÉ NAŘÍZENÍM

Na unijním trhu bude možné uvádět, dodávat nebo vyvážet pouze ty relevantní komodity a produkty, které splňují následující kritéria:

- nezpůsobilý odlesňování či degradaci lesa po 30. prosinci 2020,
- byly vyrobeny v souladu s právními předpisy země produkce, a
- vztahuje se na ně prohlášení o náležité péči.

Povinné subjekty tudíž musí při uvádění, dodávání či vývozu relevantních komodit a produktů vykonat náležitou péči (*due diligence*), aby mohly prokázat splnění uvedených kritérií.

NÁLEŽITÁ PÉČE A PROHLÁŠENÍ O NÁLEŽITÉ PÉČI

Vykonáním tzv. náležité péče se rozumí shromáždění informací, údajů a dokladů, které prokazují soulad relevantních komodit a produktů s výše uvedenými kritérii. Tyto informace, které budou mimo jiné zahrnovat i třeba geolokalizaci všech pozemků využitých k vyprodukování či výrobě, pak povinné subjekty budou uchovávat po dobu 5 let. Dále náležitá péče zahrnuje komplexní posouzení rizik, které zohledňuje řadu kritérií jako výskyt lesů a výskyt původního obyvatelstva v zemi, přiřazení rizika k zemi produkce či spolehlivost posbíraných informací. V případě, že povinný subjekt identifikuje rizika, musí přijmout opatření ke zmírnění těchto rizik. V případě nízkorizikových zemí se použije tzv. zjednodušená náležitá péče. Kategorizaci zemí podle míry rizikovitosti určí Evropská komise prováděcím aktem.

Povinné subjekty nesmí uvést relevantní komodity na trh ani je vyvézt bez prohlášení o náležité péči, které potvrzuje, že byla náležitá péče provedena a nebyla identifikována nezanedbatelná rizika. Prohlášení se nahraje do informačního systému Evropské komise s přiřazeným referenčním číslem. Vzor prohlášení tvoří přílohu II. Nařízení.

Pokud bude k relevantnímu produktu či jeho části již v systému nahráno prohlášení o náležité péči, v tomto rozsahu další povinný subjekt v dodavatelském řetězci již nemusí náležitou péči provádět. Stačí se odkázat na příslušné prohlášení pomocí přiděleného referenčního čísla. V praxi to zjednoduší situaci pro distributory a koncové prodejce, kteří tak budou mít usnadněnou cestu k dosažení souladu s Nařízením. Povinnost provést náležitou péči se ovšem bude vztahovat k těm částem relevantního produktu, u kterých zatím splněna nebyla. Velkým podnikům však Nařízení ukládá povinnost ověřit, že náležitá péče byla skutečně vykonána v souladu s požadavky Nařízení, což pro ně může znamenat dodatečné kontroly a ověřování napříč celým dodavatelským řetězcem. Pro všechny podniky je proto klíčové důkladně nastavit své vnitřní procesy a zvolit spolehlivé partnery, aby minimalizovaly rizika nesouladu a potenciálních sankcí.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022, kterou se mění nařízení (EU) č. 537/2014, směrnice 2004/109/ES, směrnice 2006/43/ES a směrnice 2013/34/EU, pokud jde o podávání zpráv podniků o udržitelnosti.

⁴ Zákon o náležité péči v dodavatelském řetězci (německy: Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz (LkSG)) ze dne 16. 7. 2021, BGBl. I 2021, s.2959.

⁵ Zejména zákon o "povinné bdělosti" (francouzsky Loi de Vigilance) č. 2017-399 ze dne 27. března 2017.

⁶ Zákon o náležité péči v oblasti dětské práce (nizozemsky: Wet Zorgplicht Kinderarbeid) č. 2019/401 ze dne 13. listopadu 2019.

⁷ Srov. § 6 odst. 4 zákona č. 134/2016, Sb. o zadávání veřejných zakázek.

OŠETŘENÍ SMLUVNÍMI DOLOŽKAMI

S ohledem na rozsah povinností je důležité věnovat pozornost smlouvám v dodavatelském řetězci. Bez dostatečné spolupráce totiž nebude možné efektivně dosáhnout souladu s Nařízením. V dodavatelských smlouvách tak doporučujeme upravit povinnosti stran, zejména co se týče poskytování informací či práva auditu. Od věci však nebude ani upravit možnou odpovědnost za udělené sankce regulátorem či možnosti odstoupení při porušení povinností stanovených v Nařízení. Zároveň je pro podniky v dodavatelském řetězci další možností vytvoření určitého plánu nápravných opatření, který popíše postup v případě shledání nedostatků. V praxi se může jednat o vymezení konkrétních kroků, ale také poskytnutí podpory ze strany ostatních společností v dodavatelském řetězci. Smluvní doložky a příprava plánů nápravných opatření mohou podniky uchránit před vysokými finančními sankcemi a před dlouhými soudními spory. V praxi jsme se setkali s přístupem, že dodržování ESG pravidel, včetně zajištění compliance v rámci dodavatelského řetězce, je ošetřeno pouze skrze odkazy na dodržování kodexů chování (*codes of conduct*) jednotlivých podniků. Takový přístup však bude ve většině případů nedostatečný, a to vzhledem k vágnosti a obecnosti těchto kodexů, které často neobsahují konkrétní měřítko nebo závazky týkající se potřebných aspektů. Aby byla ESG strategie skutečně účinná, je třeba zavést konkrétní opatření, pravidelně sbírat relevantní data a z nich vyhodnocovat dopady a jasně definovat cíle, které budou reflektovat reálné snahy o udržitelnost a společenskou odpovědnost.

SANKCE A PROVÁDĚCÍ PŘEDPISY

Nařízení stanovuje sankce, jejichž konkrétní podobu mají určit členské státy. Bude se jednat např. o pokutu, jejíž horní hranice nesmí být nižší než 4 % z celkového ročního obrátu povinného subjektu v EU, dále se jedná o konfiskaci dotčených relevantních komodit a produktů a příjmů z nich, zákaz účastnit se veřejných zakázek či zákaz dovážet či vyvážet relevantní komodity a produkty. Pro konkrétní podobu sankcí si budeme muset počkat na finální znění adaptačního předpisu v České republice. Tímto předpisem v ČR má být vládní návrh novely zákona č. 226/2013 Sb., o uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh, a dalších souvisejících zákonů, který nyní míří do Poslanecké sněmovny.

Nařízení o odlesňování přináší pro podniky nové povinnosti a s jeho příchodem se pojí mnoho otázek. Nařízení a jiná témata budeme diskutovat na námi připravovaném **Compliance semináři**, který plánujeme uspořádat **v prvním čtvrtletí roku 2025**. Neváhejte nás kontaktovat s jakýmkoli dotazy či podněty, na které byste se rádi v rámci semináře zaměřili, a to na prabusinessdevelopment@cliffordchance.com (do předmětu zprávy uveďte "Compliance seminář").

KONTAKTY

David Koláček

Partner

T +420 222 555 262
E david.kolacek@cliffordchanceprague.com

Veronika Kinclová

Seniorní advokátka

T +420 222 555 242
E veronika.kinclova@cliffordchanceprague.com

Natálie Kurková

Junior Lawyer

T +420 222 555 585
E natalie.kurkova@cliffordchanceprague.com

Tereza Juráková

BD Manager

T +420 222 555 582
E tereza.jurakova@cliffordchanceprague.com

Účelem tohoto shrnutí není pokrýt všechny významné otázky ani všechny jednotlivé aspekty oblastí, kterým se věnuje. Rovněž není jeho účelem poskytovat právní ani jiné poradenství.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Jungmannova Plaza,
Jungmannova 24, 110 00 Praha 1, Česká republika

© Clifford Chance 2024

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona • Beijing •
Brussels • Bucharest • Casablanca • Dubai •
Düsseldorf • Frankfurt • Hong Kong • Istanbul •
London • Luxembourg • Madrid • Milan •
Munich • Newcastle • New York • Paris • Perth •
Prague • Rome • São Paulo • Seoul •
Shanghai • Singapore • Sydney • Tokyo •
Warsaw • Washington, D.C.

Clifford Chance má smlouvu o spolupráci
s advokátní kanceláří Abuhimed Alsheikh
Alhagbani v Rijádu.

Clifford Chance má přátelský vztah s Redcliffe
Partners na Ukrajině.